

אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי; מחשבה כי תעלה על לב איש לפניך היא גלויה וידועה; הרהורים רעים או יצר מחשבות לב איש אשר יחשוב במסתרים להפיל במהמורות את רעהו היושב לכמה, עמו, כנהוג בין הגבורים, לפניך גלוי הכל וידוע — ומי יעמוד לפניך בדין בליל שמורים זה? כי על כן רחצו הזכו נא רגע, רגזו ואל תחטאו!

מי זאת הנשקפה ממקצוע האולם מכסאות המושב הראשון, והיא לא כמו שחר ולא יפה כלבנה ולא ברה כחמה ורק איומה היא כמגדלות? שערות ראשה נפלה לפי תער ולא נותר ממנה בלתי אם פליטה קטנה, את פניה לא רחצה בבורית כראוי להם, ומעילה אשר על בשרה חציו לה' וחציו לעזאזל — אות הוא חלקה עם הנשים החכמות! ה' פעלדמאנן עובר בסך את האולם לארכו ולרחבו, וגם את המקצוע ההוא יעבור ואת המושב אשר תשב עליו הנערה — לפני הנערה חפו לפני הנערה הלבניו, פעם בכה ופעם בכה, ועיניה נשואות הנה והנה לראות האין מציל אותה מכף העריץ הזה הבא לקרוע חלונות בבית מסתריה, ושפתיה כמו הבענה: "יודע מחשבות... הושיעו נא! הושיעו נא אותי מכף ידו ואל אהיה לשמצה בפני כל הקהל והעדה.

פעלדמאנן עובר בסך את האולם אף בא עד כסאות המושבות התיכונים. מעבר מזה יושב אש צעיר לימים אשר יפק לנערה אור עינו, ומעבר מזה יושבת נערה אשר אודם לחיה יוכל להתחרות באודם השושנה אשר בין שדיה ואור עיניה יוכל להתחרות בשפעת האור היוורד על כל האולם וריח שפתיה יוכל להתחרות בריח השושנים והדודאים... מדוע ירעדו עצמותיה כמו רגע כעבור החרטום על פניה? מדוע ילבינו פני האיש בראותו את המלאך הזה עומד נצב לפניו? והמלאך הזה עושה

המלוכה? מסורה היא בידנו כי לפנינו בישראל נראו פני הדור בבית הזה לעת היות נשף החשק ההוא, ותהי כל העדה עדה זכת חלב ודבש מן הקרום של המחמאות אשר עמנו בזה; אכן נודע הדבר כי הקרום הזה משתנה לכמה גוונים וברכות הימים לא נותר ממנו בלתי אם חריצי החלב לבד שהם כחרוץ עלי טיט, ואולם גם חריצי החלב לא עמדו ימים רבים, כי כלו ונחרצו וילכו וימעטו משנה לשנה ולא נותר בלתי אם הפלטה הזאת ועינה כעין משקע המים היוורד מן החלב — אבל כל הדברים האלה אך ברוח מליצה נאמרו, כי באמת אין לישראל קרום ממעל ומים מתחת וחרוץ בתוך, יען אשר כל העדה כלם קדושים כלם ברורים כלם נחמדים, כלם יודעים להיות מעוז לדל ומחסה לעניים שמהם תצא ומהם תבוא התורה, כלם יודעים לצאת במחולות לקול כנור ועונב, כלם יודעים לכבד את ה' פעלדמאנן העומד על הבמה ומנצח על המלאכה לדלות מחשבות מלב איש.

מי זה פעלדמאנן? פעלדמאנן הוא האיש היודע את כל המחשבות שבלב, והוא מפליא לעשות ולקרוא מעל לב כל איש כקורא בספר הפתוח הנדפס בדפוס משבח עם נקודות ועם באור המלות ובאור הענין ובאותיות מאירות עינים — כן יאמרו הבריות על האיש הזה; והיה בהיות מחשבה עמוקה בלב איש אשר לא ידלוה גם עשרה גבורים ואשר לביה לפומיה לא נליה, ובא פעלדמאנן וסמך את ידו על ראש השעיר ההוא והוציא את המחשבה הנסתרה כמשחיל בינותא מחלבא או כאשר הוציא אלהי ישראל את עמו מבית העבדים במצרים — כן יאמרו הבריות על האיש הזה. כי על כן קראו לפעלדמאנן לבוא להיכל קאנאנאו בהיות נשף החשק, למען הראות את ידו החזקה ואו אותותיו ומפתיו לעיני כל ישראל באי הבית.

אותיות פורחות

מסביב לי הקרח הנורא — ונפשי בתוך שושנים ופרחים, כפרים עם נרדים וכל שכיות החמדה אשר לימי האביב, אור צח זרוע לי באור שבעת הימים, הדודאים נותנים ריח ומפרי העץ נחמד למאכל; קול חליל הרועה חודר לי מן היער ועדר הקצובות עובר על פני מזה ומזה, קול מנגינות או קול ישורר בחלון ורוח חרישית יפוח והיה כאנחה קלה הבאה מרוב טובה. אכן זה הכח לימי הנעורים, זה הכח לאהבה, זה הכח לימי האביב!

וימי האביב עוד טרם באו ואני רק ראה ראיתי אותו בתוך הבית ולא בחוץ, כי עומדות היו רגלי בהיכל קאנאנאו לשמור ליל שמורים אשר ערכו תלמידי בית המדעים בעיר המלוכה לשום את כסף הפדיוס לטוב לתלמידים העניים. האור הצח אשר אמרתי הוא האור היוצא מן המנורות הרבות אשר בחדרי ההיכל הגדול ההוא, השושנים והפרחים והדודאים הם המצומדים אל כל ראש נערה ואל כל לב עלמה תופפה, פרי העץ הוא הגתון בכלי ועומד למכירה על השלחנות ועל המכונות אצל כל פנה, מהם מתבלים ומהם מטוגנים, ומן היער אשר עצים אין בו יעלו אלי קולות מקולות שונים וגם קול החליל יתמלט להזכירני את הרועה ואת עצי היער, ומעבר מזה ומעבר מזה אנשים ונשים ובתולות יחדו שגלשו מן המחולות, ורוח חרישית עובר בניניהם מפה לאזן ומלב ללב, וזעירא דמן חבריא אשר יקראו לו אמאר, עומד בזוית זו ובוכה או עומד בזוית זו ואת פניו יצהיל משמן — אכן זה הוא הכח לנשף חשק זה להוליד לנו את האביב בימי החרף בדמותו כצלמו!

מי ומי ההולכים והבאים אל בית משתה כזה בעיר

כן יאמר עליו, כי הביא את „החרודים“ מרחוב היהודים אל עם אשכנז וכי הוא תלוי ועומד בין אהבת ארץ מולדת ובין אהבה משהתפת לכל בני תבל גם יחד. וגם את היינע לא ידע מרייטשקע ולא יבין, ועל כן נסתרה ממנו כי מימי געמחה ועד היום הזה לא קם לאשכנז משורר שידי הגיון כמוהו, וכן לא יבין כי שנאת היינע לפרוסיה היא השנאה אשר ירחש לה לב כל בן אשכנז הנולד על גדות נהר הרינוס. ומה נענה אנחנו אחריו? בשבוע זה מלאו שלשים שנה למות המשורר הגדול הזה, וכל בני אשכנז ישמחו בזכרם כי עתה — לפי חקת הארץ — יהיה הרשות לכל מדפים ומדפים אשר במדינה להדפיס את ספרי האיש הזה ולא יהיה עוד עוצר בעדם, וכזאת ימכרו הספרים לאלפים ולרבבות במחיר אנורות אחדות ויד כל איש ואיש תיציג לקנותם — ומה יענה מרייטשקע? מרייטשקע יכתוב גם את החלק הרביעי מספרו ואחרי כן —

„Changez les dames!“

הקול הזה עלה מן האולם, קול הכנור והעוגב הולך הלך וחזק; אור המנורות זרוע לכל איש ואיש ולישרי לב שמחה; המחוללים והמחוללות עוברים בסך אחת הנה ואחת הנה; החום הולך הלוך וגבור; המחם אשר על מורה-השעות הולך הלוך וקרוב אל שעות היום, והאביב אשר בחוף ההיכל עוד מרם יכלה!

„עגלון! הא לך שלשים קאפ' וסוב לך אל רחוב הישמעאלים!“

דויד.

הם! ה' פעלדמאנן כלה את נבואותיו ויצא בשלום. או הובאו כל הכסאות והקרסיות אל מחוץ לבית. וקול קורא מהיכל: פנו דרך! פנו דרך! ונערות וכתולות ונשים ואנשים גם יחד באו אל המחנה, כחנה כבד מאד, ויהי המונס כהמון זרמת מים כבירים וכעדת דבורים שוקקות. או החלו המירולות — אבקש את הקוראים הזקנים אשר אין רוחם נוחה ממעשי ילדות כאלה, לצאת רגע אחד מן המדור התחתון הזה ולא יראו ברעה אשר תמצא את עמנו. זכרים ונקבות יצאו במחולות גם יחד!

החום אשר בבית יגדל מרגע לרגע ואני ורעי יצאנו מן האולם ונבוא אל חדר המקרה, ועוד מעט ושכחנו את המחולות ואת יודע המחשבות גם יחד, כי ספרו של טרייטשקע עלה על שפתנו, הלא הוא החלק השלישי מספרו „דברי ימי אשכנז בימי המאה התשע עשרה“ אשר יצא לאור בימים האלה. המשגע האיש אם דעה אין בו? היהודים פרצו פרץ בחוכמת בת אשכנז, ויבעלות הזרים האלה וישיתו לה זרע אחר, ותהדל השכלת אשכנז מהיות טויטונית ותהי להשכלה יהודית או להשכלה פלוגית; וואלפגאנג מענצעל אוכל הצרפתים הוא הגבור אשר בו יתהלל מרייטשקע, ובערנע והיינע הם „היהודים“ אשר שרצה הספרות האשכנזית! מרייטשקע לא ידע ולא יבין כי בערנע אהב את ארץ מולדתו בכל מאדו ובכל נפשו וכי רק חמתו וחרון אפו על גורל עמו וגורל חקת הרפוס בארצו עשוהו לאיש ריב ימדון אשר התולים עמו מאין כמוהו, תחת אשר הטבע בראהו להיות למחוקק לארץ אשכנז ולעמוד בראשה במערכות הפוליטיק; מרייטשקע לא ידע ולא יבין כי בערנע היה שופט ומבקר מאין כמוהו, בקומו להורות את חקת הטעם והיופי ואת גרדי הכשרון ומה יחרון הכשר דעת; את כל אלה לא יבין מרייטשקע ועל

בלהטיו הגה והגה ובכל אשר יפנה ישכיל ובכל אשר יעשה יצליח: מגיד לאדם מה שחן, מוצא שפוני טמוני חול, מרים מאשפות גרגר אבק אשר טמן אותו איש עתו, ממציא חפצים לאשר לו נועדו, כותב על הלוח כל אשר יעלה על דעת המקום ועל דעת הקהל, עושה כל מה שלבו חפץ, חולם על אחרים ומחלים את האחרים עליו — הוי איש לא יצליח! את הקיסמין אתה רואה ואין אתה רואה את הקורה! הידעת את אשר בלב האיש הצעיר ובלב הנערה אשר ממולו? הטרם תראה את העומד בין השנים האלה? זעירא דמן חבריא עומד בזוית זו ופניו יצהלו משמן. . . .

ובמקום שזה עומד אין גם צדיקים גמורים כמונו יכולים לעמוד, כי על כן נסוב מזה אל מול אחר. מה אתה רואה בן אדם? איש גדול הקומת אתה רואה בהדיוטא התחתונה, והוא עוזר לאחד מכתבי-העתים אשר בארץ וקורא לנפשו „אוהב עמו“, קורא בתורה ושומר מצוה כל היום וכל הלילה, עושה לפנים משורת הדין ועושה לחוץ מן השורה, מוסר את נפשו — לפי דבריו — בעד קדוש השם „ישראל“ ומקריב א"ע קרבן בעד עמו האמלל. מדוע יחרד האיש בראותו את פעלדמאנן נגש אליו? מי יודע? הלא האיש הזה יקרא מחשבות כאשר יקרא איש מעל הספר, ומי יודע מה יקרא מעל לוח אוהב עמו הלזה? היקרא את אשר יעשה „אוהב עמו“ בסתר? היודיע כי „שומר מצוה“ הלז עושה בסתר כל תועבה וכל נבלה וכל קדש משחק לו? — הוי אל אלהים אדירים! מי יסיר מעליו את השמן הזה העומד על ימינו לשמנה?

ואני? אם יקרא פעלדמאנן את המחשבה אשר אני חושב על „יודעי המחשבות, בכלל, מי יודע אם לא יצא מזה ושהי ידיו על ראשי“